

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова

**ПЕРЕКЛАД ОСОБЛИВОСТЕЙ ЖІНОЧОГО ТА ЧОЛОВІЧОГО
МОВЛЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОГО ДОРОБКУ
ФРАНСУАЗИ САГАН**

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»

студентки 4 курсу бакалаврату

освітньої програми **«Переклад 3**

французької та з англійської мов»,

спеціальність – 035 Філологія

Марія Павлівна ЗАПОРОЖЕЦЬ

Науковий керівник:

асист. Валентина КОВАЛЬЧУК

Рецензент:

доц. Галина ЧЕРНІЄНКО

«Допущено до захисту»

на засіданні кафедри

теорії та практики перекладу

романських мов імені Миколи Зерова

Протокол № 9/1 від «21» червня 2024 року

завідувач кафедри (підпис)

д.філол.н., проф. Ірина СМУЩИНСЬКА

КИЇВ

2024

АНОТАЦІЯ

Запорожець М. Переклад особливостей жіночого та чоловічого мовлення на прикладі творчого доробку Франсуази Саган. – Кваліфікаційна (бакалаврська) робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня вищої освіти спеціальність 035.055 “Переклад” освітньо-професійної програми “Переклад з французької та англійської мов”. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2024.

У роботі досліджуються особливості гендерно маркованого мовлення та специфіка його перекладу з французької на українську мову на прикладі роману Франсуази Саган "Bonjour tristesse". Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки нового підходу до теорії та практики перекладу, що поєднує гендерні та перекладознавчі студії. Об'єктом дослідження є гендерно марковані елементи мовлення, а предметом – перекладацькі трансформації та явище гендерної інтерференції при перекладі. Мета роботи полягає в аналізі комунікативних стратегій чоловічого і жіночого мовлення та пошуку адекватних способів їх відтворення в українському перекладі. У теоретичній частині розглянуто поняття гендера в лінгвістиці, основні гендерні теорії та відмінності чоловічого і жіночого стилів мовлення. Практична частина присвячена аналізу перекладацьких трансформацій та явища гендерної інтерференції на матеріалі роману та його українського перекладу. В результаті дослідження встановлено, що перекладачу необхідно володіти рядом гендерних та екстралінгвальних компетенцій задля адекватного відтворення гендерних особливостей мовлення.

Ключові слова: гендерна лінгвістика, гендерно марковані елементи, особливості чоловічого й жіночого мовлення, переклад, перекладацькі трансформації, гендерна інтерференція, французька мова.

ABSTRACT

M. Zaporozhets Translation of the peculiarities of female and male speech on the example of Françoise Sagan's literary heritage. – Bachelor's thesis for obtaining the educational and qualification level of higher education specialization 035 "Translation" of the educational and professional program "Translation from French and English". – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2024.

The paper examines the peculiarities of gendered speech and the specifics of its translation from French into Ukrainian on the example of Françoise Sagan's novel *Bonjour tristesse*. The relevance of the study is stipulated by the need to develop a new approach to the theory and practice of translation that combines gender and translation studies. The object of the study is gender-marked elements of speech, and the subject is translation transformations and the phenomenon of gender interference in translation. The purpose of the study is to analyse the communicative strategies of male and female speech and to find adequate ways to reproduce them in Ukrainian translation. The theoretical part deals with the concept of gender in linguistics, the main gender theories and the differences between male and female speech styles. The practical part is devoted to the analysis of translation transformations and the phenomenon of gender interference on the material of the novel and its Ukrainian translation. The study has shown that a translator needs to possess a number of gender and extralinguistic competences in order to adequately reproduce gender peculiarities of speech.

Keywords: gender linguistics, gender-marked elements, peculiarities of male and female speech, translation, translation transformations, gender interference, French language.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ	8
1.1. Визначення поняття гендера в лінгвістиці.....	8
1.2. Відмінності жіночого та чоловічого стилів мовлення.....	15
1.3. Гендерний аспект перекладу.....	24
Висновки до Розділу 1	28
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОВЛЕННЯ	30
2.1. Відтворення у перекладі гендерно маркованих компонентів французької прози на прикладі роману Ф. Саган « <i>Bonjour tristesse</i> »	30
2.2. Дослідження гендерної інтерференції у перекладі.....	41
Висновки до Розділу 2	47
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	51
RÉSUMÉ	56

ВСТУП

У наш час гендерна проблематика є предметом досліджень не лише психологів, соціологів, але й науковців з царини філології та лінгвістики, адже гендер, який трактується як соціальна категорія, має значний вплив на спосіб самовираження особистості, в тому числі й на мову та мовлення. Гендерно марковані елементи, що реалізуються на всіх рівнях мови, позначають усне й писемне мовлення представників обох статей, а отже становлять ключовий **об'єкт** нашої розвідки.

Гендерні студії складають питому частку досліджень у зарубіжних школах перекладу, проте гендерна проблематика залишається практично не висвітленою у вітчизняному перекладознавстві, що ускладнює процес дослідження гендерних аспектів перекладу як лінгво-культурної адаптації.

Актуальність та **наукова новизна** дослідження полягають у необхідності вироблення нового погляду на теорію та практику перекладу, що поєднує в собі перехресні позиції гендерних та перекладознавчих студій.

Перекладацькі трансформації, застосовані для перекладу особливостей чоловічого й жіночого мовлення, та приклади гендерної інтерференції під час процесу перекладу роману Ф. Саган «*Bonjour tristesse*» становлять **предмет** нашої розвідки.

Головною метою роботи є дослідження й аналіз особливостей комунікативних стратегій і стилів, які використовують чоловіки й жінки та пошук стратегій адекватного відтворення гендерно маркованого мовлення засобами української мови в текстах перекладу художніх творів.

Завдання дослідження полягають у наступному:

- дослідити гендерну проблематику з точки зору лінгвістики;
- проаналізувати ключові розвідки зарубіжних та український мовознавців, які досліджували кореляцію між гендером та мовленням;
- виокремити основні диференційні риси чоловічого та жіночого дискурсу;
- на основі емпіричного матеріалу провести власне дослідження й описати стратегії перекладу гендерно маркованих елементів;

- дослідити й описати явище гендерної інтерференції під час процесу перекладу.

Матеріалом дослідження цієї кваліфікаційної роботи послугував роман французької письменниці Ф. Саган «*Bonjour tristesse*» та його український переклад «Здрастуй, печаль!» Я. Кравця.

Проблематика дослідження пов'язана зі стратегіями перекладу гендерно маркованих елементів мовлення, що є сенситивним проявом гендерної ідентичності й таким, що тісно пов'язано з культурною та соціальною парадигмами та постійно еволюціонує.

Теоретична база нашої розвідки – це праці вітчизняних дослідниць Л.І. Ставицької, Т.В. Говорун, О.Є. Клещової, Ю.П. Маслової тощо та зарубіжних мовознавців О. Есперсена, Д. Таннен, Р. Лакофф та інших.

Методи дослідження – метод критичного аналізу, який було використано для вивчення наукових праць попередників; метод суцільної вибірки, що застосовувався для виявлення гендерно маркованих компонентів у творах Франсуази Саган; описовий метод, який сприяв інтерпретації змісту художнього тексту; поєднання, історичного, зіставного, лінгвостилістичного, морфологічного методів дослідження.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається з двох частин, теоретичної і практичної. У теоретичній частині, що називається «Теоретичні засади гендерної лінгвістики», розглядаються такі аспекти:

- визначення поняття гендера в лінгвістиці та основні гендерні теорії;
- відмінності жіночого та чоловічого стилів мовлення;
- гендерний аспект перекладу як вплив гендерної ідентичності перекладача на текст перекладу.

У практичній частині під назвою «Перекладацькі стратегії відтворення гендерних особливостей мовлення» ми аналізуємо перекладацькі трансформації вжиті для передачі на гендерно маркованих одиниць та особливостей мовлення засобами української мови, а також явище гендерної інтерференції.

Теоретичне значення розвідки полягає в тому, що її результати структурують та висвітлюють складнощі, що їх становить переклад особливостей гендерно маркованого мовлення.

Практичне значення кваліфікаційної роботи криється в тому, що її результати можуть бути задіяні для перекладознавства та стилістики з метою осмислення важливості гендерних компетенцій для процесу перекладу.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

1.1. Визначення поняття гендера в лінгвістиці

Фундаментальні перетворення методологічного підходу у сфері гуманітарних наук, які сталися під егідою філософії постмодернізму, ініціювали створення та стрімкий розвиток гендерних студій наприкінці ХХ ст. Попри те, що гендер є відносно новим поняттям, він активно вивчається в різних галузях науки, таких як: біологія, лінгвістика, соціологія тощо, у кожній з яких дослідники трактують його по-різному. Гендерна складова мовлення є одним з провідних напрямків досліджень серед мовознавців західних та вітчизняних шкіл, що мають перед собою намір довести значення мови як не лише результату та відображення існування суспільства, але й як механізму, що впливає на формування культурних та гендерних аспектів ідентичності особистості. Гендерна проблематика охоплює не лише окремі особи – чоловіків та жінок, але й визначає взаємини між ними як "соціально-демографічними групами" [21].

Перші міркування стосовно взаємозв'язку між мовою та статтю датуються періодом Античності, коли вперше було розглянуто категорію роду. Найдавнішою та протягом тривалого періоду єдиною гіпотезою щодо причин функціонування категорії роду в мові була символічно-семантична концепція. Її adeptи вважали, що граматичний рід виник внаслідок природної обумовленості, а саме існування двох різних статей серед людей [27]. Підриб теоретичного підґрунтя цієї теорії було здійснено з відкриттям мов, у яких категорія роду є неіснуючою. Однак незмінним є той факт, що категорія роду сама по собі може впливати на сприйняття людьми окремих термінів і концепцій [1]. Гендер розглядається та інтерпретується по-різному на різних етапах розвитку гендерної теорії, які як діють паралельно, так і змінюють один одного.

1. На «догендерному» етапі (до 60-х рр. ХХ ст.) поняття гендера в англійській лінгвістиці використовувалося на позначення граматичної категорії роду іменника (чоловічий, жіночий, середній); у слов'янських мовах його часто

застосовували як "спеціальний рід", а в окремих випадках як абсолютний синонім до терміну "стать", що лише ускладнювало розуміння есенції гендерної теорії, просуваючи помилкове уявлення про неподільний зв'язок між гендером та біологічною статтю людини.

2. За індивідуалістичного підходу (також відомого як система «стать – гендер», рольовий підхід, статево-рольовий підхід, теорія «гендерних шухляд»), що зазнає поступу з 70-х рр. ХХ ст., гендер розглядається як набір фізичних і морально-етичних рис, моделей мислення та поведінки, комунікативних стратегій і взаємин, що залежать від біологічної статі, та не є статичним; цей набір може змінюватися протягом життя, але в основному конструюється під впливом культури й суспільства [10].

Попри те, що вивчення гендерної поведінки було започатковано в розвідках зарубіжних лінгвістів (Д. Таннен, О. Єсперсен), на сучасному етапі спостерігаємо низку досліджень на тему гендерної проблематики і в українському мовознавстві (Л.І. Ставицька, Т.В. Говорун, Ю.П. Маслова тощо), у яких висвітлено провідні гендерні стереотипи та специфіку мовлення представників обох статей. Гендерні дослідження в Україні почали проводитися лише наприкінці 80-х років, а стрімко розвивалися з середини 90-х років. Зараз ми говоримо про появу ще однієї галузі мовознавства в нашій країні – гендерної лінгвістики. У часописі «Мовознавство» вже у 1995 році з'являється методологія дослідження чоловічого та жіночого мовлення міждисциплінарного характеру.

Становлення гендера відбувається в контексті соціокультурної ситуації, оскільки він бере за початок положення антропоцентризму. Отже, культурно-символічне та соціально-обумовлене розуміння статі називається гендером. Якщо стать розглядається через категорії «чоловік» і «жінка», то гендер визначається як «маскулінність» (чоловіче начало) й «фемінність» (жіноче начало) [18]. Попри значну кількість робіт, не втрачає своєї актуальності проблема гендера та його складників. У лінгвістичну площину цей термін

потрапив лише згодом після своєї появи в інших соціогуманітарних науках і використовується на позначення соціальних і культурних стандартів, що прищеплюються людям з метою виконання в залежності від їхньої біологічної статі. Саме соціокультурні норми, а не стать, зрештою, задають види діяльності та формують патерни поведінки. Наведемо як приклад відомий вислів французької письменниці, філософині та феміністки Сімони де Бовуар – «Жінкою не народжуються, нею стають» [22]. Таким чином, робимо висновок, що «бути жінкою або чоловіком у суспільстві не означає просто мати ті чи інші анатомічні особливості – це означає виконувати гендерні ролі» [12, с. 103]. Іншими словами, явище гендера – це міждисциплінарна інтрига, що поєднує у собі велику кількість наук про людину, про її не лише біологічну, а й культурно та соціально нав'язану своєрідність, інтрига, що є свого роду комплексом подій та дій, обставин, у центрі яких є людина, ідентичність [8, с. 13].

Основоположні систематизовані описи особливостей і відмінностей чоловічого та жіночого мовлення були проведені на матеріалі мов германської групи у 60-70-х рр. XX ст. (R. Lakoff, D. Spender, S. McConnell-Ginet) [31; 14]. Сучасні ж розвідки виконуються в напрямках дискурс-аналізу або ж критичного дискурс-аналізу, міжкультурної комунікації [28], академічного дискурсу, медійного та політичного дискурсу, гендерного аналізу ідеології та стереотипізації [33], сімейного дискурсу [35; 34] тощо. Уважаємо за потрібне відмітити брак досліджень чоловічого мовлення, попри нові напрацювання, що з'являються у цій площині (J. Sidnell, V. Benwell).

Поняття гендера, а точніше полярність категорій “чоловічого” та “жіночого” в мовознавстві представлене трьома теоріями:

1. теорією дефіциту (deficit approach), що є створена Р.Лакофф;
2. теорією домінування (domination approach), розроблена у роботах Д. Зіммерман, К. Уест, П. Фішман, В. Д'Франциско;

3. теорією розбіжностей (difference approach), творцями якої є Д. Молц, Р. Боркер, Д. Таннен, Дж. Холмс [23; 35];

Підґрунтям теорії дефіциту постала думка, що жіноче мовлення характеризується як неефективне, пасивне, безпомічне, що жінкам притаманний “дефіцит” певних інструментів мовленнєвого вираження. Питання досліджується в класичній розвідці феміністської критики мовлення американської лінгвістки Робін Лакофф «Мова і місце жінки», у якій вона аргументує андроцентризм мови й ущербність уявлення про жінку в картині світу, що знаходить своє відображення в мові. У контексті феміністської лінгвістики здійснюється пошук “мовних дискримінацій та нерівностей” відносно жінки та їхня ліквідація з мови [31]. Серед основних характеристик жіночого мовленнєвого стилю Р.Лакофф виокремила афективні прикметники на позначення емоцій, а не денотативної інформації; точне й детальне зображення кольорів та їхніх відтінків; розділові питання, що артикують непевність вираження жінкою особистої думки чи ставлення; вирази й слова, що нівелюють категоричність тези (hedges); черезмірна ввічливість й обхідливість та використання евфемізмів тощо. Згодом, деякі положень зазнали серйозної критики (вивчення компліментів та розділових питань [9], вербальні прояви непевності та формули ввічливості [23], однак, варто наголосити на важливості цієї розвідки, що вперше висвітлила проблему негативних стереотипних установок щодо жіночого мовлення, а також послугувала підґрунтям для дослідження гендера для вчених-наступників.

Центральною роботою про теорію гендерного домінування у спілкуванні є дослідження Д. Спендера “Чоловік створив мову” (Man Made Language), а також дослідженнями асиметричних моделей переривання (Д.Зіммерман, К.Уест) й контролю над темою розмови (П. Фішман, В. Д’Франциско) [2; 23]. Провідна думка дослідження Д. Спендера базується на виявленні андроцентризму в мові, тобто контролю чоловіками значення слів і, як наслідок, нав’язування ними свого бачення світу через мову. Це пояснюється тим, що слова кодують

чоловічий досвід, натомість жінки вимушені послуговуватися чужими для них словами (alienation of women), або відмовитися від мови в цілому (silencing of women). Основою для концепції Д. Спендера послугувала теза про чоловічу перевагу як природну даність, що знаходить своє відображення у мові [14]. Науковець неодноразово стикався з критикою через своє однобічне уявлення про панування чоловічого начала в мові та його розуміння як беззаперечного явища [33]. Пізніші та більш детальніші дослідження спілкування в жіночих (одностатевих) групах та кращий аналіз емпіричних даних продемонстрували, що далеко не завжди переривання під час спілкування є проявом домінування [25], навпроти, в окремих випадках – це прояв цікавості та взаєморозуміння [2]. Виходячи з цього, доходимо висновку, що однакові комунікативні стратегії можуть бути використані з різним наміром залежно від ситуації та контексту, себто реалізуватися по-різному для різних жінок і чоловіків.

Зокрема згідно з гіпотезою, що її висунули американські мовознавці О'Бар та Аткинс, «безвладна мова» [32] не обов'язково є жіночою прерогативою, адже може бути вживана будь-яким комунікатором зі статусом нижчим, ніж статус його реципієнта. Водночас, оминається ще один факт: обидві статі послуговуються однаковими лінгвістичними ресурсами. У такий спосіб, має існувати певна міра подібності в мовленні жінок та чоловіків для того, щоб спілкування не становило комунікативних проблем. Як підсумок, імпліцитна гіпотеза про те, що чоловіки та жінки є двоїстою суперечністю, а мова виступає в ролі метафоричного зображення цієї опозиції, є глибоко суперечливою з погляду мови та гендера.

Наступним кроком у царині гендерних досліджень стала теорія “розбіжностей”, у якій комунікація між жінками та чоловіками розглядається з перспективи двох культур, що вперше був викладений американськими соціолінгвістами Д. Молц та Р. Боркер і базується розвідках М. Гудвіна з аналізу спілкування у дитячих колективах та Дж. Гамперца щодо міжкультурної комунікації. Згідно з теорією, представники відмінних культурних груп

послугуються мовленнєвими кліше та стандартами, набутими у своїй відповідній групі, відхилення й відмінності між якими можуть спричинити помилкову інтерпретацію дій іншого учасника комунікації, і, як наслідок, призвести до складнощів у спілкуванні [35]. На думку дослідників, представники двох статей належать до різних культур, що є наслідком гендерної сегрегації в дитинстві яка з часом проявляється у відповідно різних моделях спілкування, що згодом призводить до взаємного непорозуміння, адже кожен з мовців покладає різні очікування на комунікацію.

Отже, можна з повною впевненістю сказати, що розбіжності у мовленнєвому стилі закладаються стереотипно ще в дитинстві, і потім підтримуються й розвиваються існуючою соціокультурною моделлю суспільства. При цьому, чим розвиненішим і не прив'язаним до правил та атавістичних уявлень про табу є суспільство, тим менше розбіжностей у мовленні представників різних гендерів [3].

Пізніше ці ідеї знайшли своє відображення в дослідженнях Д. Таннен, яка аргументує, що спілкування для жінок є способом побудови товариських відносин, знаходження спільних точок дотику, їхня комунікативна взаємодія не несе ієрархічного характеру [35; 34]. На відміну від чоловіків, для яких спілкування – це спроба встановити владу, прояв конкуренції, демонстрація поінформованості, сили тощо. Система поглядів Д. Таннен у загальному перегукується з концепцією Дж. Холмс [30], що звертає увагу на формування різних комунікативних моделей у чоловіків та жінок: мета розмови перших – підтримання статусу, других – взаємопомочі та розуміння. Таким чином, теорія культур дає змогу зрозуміти причини складнощів між комунікантами в змішаних гендерних групах, коли вони пов'язані з різним сприйняттям ситуації, очікуваннями та стилями спілкування. Основний недолік вищезгаданих концепцій полягає в поляризації гендерних відмінностей. Це призводить до ігнорування вченими подібних характеристик чоловічого та жіночого комунікативного стилю визначених ситуацією чи контекстом. По-друге, це

хибно просуває ідеї про те, що гендерна ідентичність є незмінною та статичною [18, с. 264].

Гендерні ролі є соціальними конструктами, що модулюються в різних контекстах і наповнюються різним змістом, базуючись на широкому спектрі чоловічих та жіночих стереотипних установок. Відповідний напрям у сучасних гендерній лінгвістиці має назву перформативний підхід (performing approach) (Дж. Коатс, Д. Камерон, Дж. Сандерленд), згідно з яким комунікант здійснює відповідні мовленнєві вибори з метою створити бажаний образ себе як мовця. Доречним вважаємо вислів Дж. Коатс, “ми як актори постійно відтворюємо свій гендер у щоденному спілкуванні, виконуючи роль жінки чи роль чоловіка, і навіть, коли ми намагаємося відійти від загальноприйнятих зразків, наші співрозмовники сприймають наші висловлювання або як жіночі, або як чоловічі” [25, р. 127].

Отже, прибічники цієї концепції характеризують чоловіків та жінок не як пасивних виконавців гендерно-адекватних програм засвоєних у дитинстві, а як активних та свідомих мовців, що маючи певний досвід, використовують гендерно марковані висловлювання з метою досягти певної комунікативної мети або впливу. Дж. Камерон відмовляється від сприйняття статевих груп як гомогенних, з однаковим характерним набором рис, що повністю відсутні в протилежної групи [24, с. 52]. Прибічники переформатичного підходу визнають гендер не як ізольований чинник, а той що реалізується в симбіозі з іншими (вік, етнічна приналежність) та зумовлюється комунікативною ситуацією.

Сучасні дослідження в царині психології дають підстави для твердження: існує вибір мовних засобів, що є актуальним для однієї статевої групи і неприродним чи необов'язковим для іншої, адже деякі думки формуються у свідомості тільки жінки або тільки чоловіка, деякі почуття переживають лише представники однієї із статей [16]. На сьогодні особливості вибору мовних засобів чоловіками та жінками є досить актуально через припущення в науковій

літературі, що представники двох груп використовують різні мовні засоби в схожих комунікативних контекстах. Сучасна лінгвістика ґрунтується на твердженні про те, що гендер диктує чоловіку або жінці вибір мовних засобів (“я так говорю, бо я чоловік/жінка”), а проте, на цьому етапі розвитку досліджень проблема розглядається ще й з іншої перспективи: чоловіки та жінки використовують мову саме таким чином, а не будь-яким іншим для того, щоб бути адекватно сприйнятим(-ою) протилежною статтю [11]. Зараз вчені сходяться на думці, що мова та соціум діалектично пов’язані, чим і пояснюється гендерний аспект, для розуміння якого необхідно враховувати соціокультурний фон. Зокрема, розуміння чоловічності та жіночності кардинально різняться від культури до культури, з чого випливає наявність варіацій чоловічих та жіночих мовленнєвих стилів. Гендер – це сукупність практик, що розігрується людьми по-різному в залежності від ситуації. Послуговуючись лінгвістичною термінологією, характеризуємо гендер не як іменник, а як дієслово.

Отже, спростування постійної маніфестації гендера в мовленнєвій комунікації, різноманітність підходів та наявність полеміки щодо них – є одним з найзначущих надбань та підтвердженням ступеню розвиненості гендерної лінгвістики. Усвідомлення нової теорії вимагає не лише надбання нових орієнтирів, а й перегляд усталених ціннісних уявлень.

1.2. Відмінності жіночого та чоловічого стилів мовлення

Зобов’язання й функції жінок та чоловіків у суспільстві віддавна були визначені, і в традиційних патріархальних суспільствах жінки мали й досі мають підпорядковане положення. Це реалізується в тому, як спілкуються представники обох статей. Таким чином, можна вважати за припущення, що полярність жіночого та чоловічого стилів мовлення зародилася ще на первісних стадіях еволюції людства й мала взаємозв’язок із поділом праці між статями [16].

На поведінкових та комунікативних моделях чоловіків і жінок суттєво відбиваються два фактори: гендерні стереотипи або ж уявлення (механізми, що

гарантують передачу й закріплення гендерних ролей від нащадка до нащадка). У відношенні до характеру та темпераменту психологи стверджують, що жінки в більшій мірі проявляють себе як екстравертні (лат. *extra* – зовні і *verto* – повертаю), компанійські, енергійні й залучені, співчутливі й турботливі, тоді як чоловіки головним чином як непохитні, інтелектуальні й владні [17, с. 111]. У більшості випадків, жінки випереджають чоловіків у всіх аспектах мовлення (дівчата розпочинають говорити в більш ранньому віці, мають багатший словниковий арсенал, будують складніші й різноманітніші речення); вони більшою мірою пройняті до кохання, емоційніші, прихильніші. Чоловіки переважно виступають у ролі лідерів; їхня самооцінка зумовлена досягненнями в професійній сфері, стійкіша й у цілому перевищує жіночу.

Доведено, що маскулінний стиль комунікації формується в ранньому дитинстві. Серед його ключових диференційних рис відмічаємо: симульовану беземоційність та відстороненість, прагнення контролювати, ясність та прозорість висловлювань, спрямованість на майбутнє при вираженні потреб і бажань [31].

Гендерні характеристики мовленнєвої поведінки – це вияви особистого сприйняття світу крізь призму чоловічої й жіночої перспектив, що охоплюють усезагальні та національно специфічні ознаки, демонструють властивості номінативної та комунікативної діяльності представників обох статей, а також вплив статі на мовну практику та поведінку [17].

Схожі риси мовленнєвого стилю прослідковуємо й у Жана-Філіпа Ремі (стаття «*Dans le centre de Gaza, un abri de déplacés anéanti par une frappe israélienne*»). Кореспондент викладає події війни об'єктивно й без участі, автор ніби фіксує факти, уникаючи емоційного навантаження. Доносячи інформацію про зруйновані долі та понівечені будівлі, він упорядковано й стисло й лаконічно висвітлює інформацію, не акцентуючи уваги ні на подробицях, ні на суб'єктивній оцінці: «*Un peu avant 2 heures du matin, jeudi 6 juin, une frappe a*

touché une école de l'UNRWA, l'agence de l'ONU chargée des réfugiés palestiniens, au sud de la ville de Gaza. La direction de l'hôpital Al-Aqsa de Deir Al-Balah, situé à proximité de Nousseirat, qui a vu affluer les victimes du bombardement, faisait état, jeudi soir, d'au moins trente-sept morts, dont trois femmes et neuf enfants. L'essentiel des personnes qui se trouvent dans ce secteur sont des déplacés d'autres parties de Gaza visées par des opérations de l'armée israélienne, à la poursuite des membres du Hamas» [41].

Ми відзначаємо мінімізацію психологічної та емоційної напруженості подій. Текст цієї статті – це передусім стримане донесення інформації, що й породжує, відповідно, «стримане» мовне вираження матеріалу, що відображається в браку образної або стилістично збагаченої лексики, синтаксичних конструкцій, тропів тощо. Більшість речень статті змістовні, не дивлячись на свою лаконічність: *Neuf enfants figurent parmi les trente-sept victimes du bombardement qui a touché une école onusienne dans le camp de Nousseirat. L'Etat hébreu assume son attaque en arguant que l'établissement cachait une «base du Hamas» [41].*

Стислість, ясність та простота вираження, емоційна розважливість є характерними для ще одного репрезентанта маскулінного світу – Жана-Клода Лароша. Журналіст так само виступає лише в якості розповідача, а саме доносить свою точку зору стосовно регулювання цифрового ринку, вичерпно її обґрунтовуючи: *Ainsi, en Europe, un petit nombre de géants technologiques contrôlent l'essentiel du marché des services de cloud computing, alors qu'ils sont essentiels pour la plupart des activités en ligne. Ce pouvoir de marché permet de prélever des frais et des commissions élevés sur une large gamme de transactions et de services, et limite la part de valeur qui revient aux autres acteurs économiques [38].* Такий стиль викладення автора реалізується, передусім, у синтаксисі матеріалу: помічаємо переважно прості, не ускладнені однорідними членами речення: *De grande qualité, les produits de VMware se sont largement répandus, créant une situation de position dominante [38].* А проте, на контрасті з попереднім

представником «чоловічого світу», у тексті цього журналіста, зрідка зустрічаємо метафори, що, однак, не є унікальними у своєму роді: *Même les start-up partagent bien souvent une part significative de leurs financements et de leurs revenus avec ces géants du numérique* [38].

В окремих розвідках натрапляємо на припущення, що жінкам більше ніж чоловікам притаманна схильність до міжособистісної комунікації; жінкам легше підлаштуватись під нові соціальні реалії, більш відповідальні й щирі, пильні, активні, товариські, емпатичні, із більш розвиненими соціальними компетенціями, мають хист до об'єктивної оцінки й бачення ситуації, ставлять за мету не допускати ескалації непорозумінь [17]. Зазначена відмінність представниць жіночої статі знаходить своє відображення в їхньому мовленнєвому портреті. Аннік Кожан, спеціальна кореспондентка газети «Ле-Монд», висвітлюючи урочисті події до 80-ї річниці Дня висадки в Нормандії, немов спілкується з читачем, передаючи свої почуття й переживання стосовно однієї з найбільших військових операцій у світовій історії, переплітаючи їх зі спогадами та рефлексіями американських ветеранів. Викладення свідчень та фактів авторка збагачує елементами емоційно-виразного мовлення, що постають одними з ключових характеристик дискурсу притаманного жінкам: *«Arlester Brown, Felix Maurizio, Hilbert Margol... ils ont tous en commun d'avoir enterré leur enfance sur une plage de Normandie en 1944...; «Dans chaque vieux, il y a un jeune qui se demande ce qui s'est passé», dit une étrange formule. Eh bien, au soir du 6 juin, rentrant en autocar d'une longue journée de commémorations du Débarquement en Normandie, une poignée de vétérans américains centenaires, à la fois groggy et grisés, se posaient la question: qu'a-t-il bien pu se passer, en quatre-vingts ans, pour qu'on se retrouve ainsi, applaudis par les foules, glorifiés par les dirigeants, érigés en héros?»* [36]. Передусім помічаємо в тексті лексичні засоби вираження експресії, що є маркерами фемінного дискурсу за даного стилю мовлення. Серед них, насамперед, активний вжиток прикметників у якості епітетів (*étrange, longue, groggy, grisés, applaudis, glorifiés, érigés*). Синтаксис зазначеного уривку також

характеризуємо як такий, що є притаманним жіночому мовленнєвому стилю: помічаємо залучення однорідних членів речення (*groggy et grisés; applaudis par les foules, glorifiés par les dirigeants, érigés en héros*). Авторка використовує цей прийом ампліфікації з метою більш виразно й експресивно висвітлити події. Насамкінець, прослідковуємо, що й безпосередньо манера викладення промаркована ознаками фемінного наративу: авторка послуговується риторичними запитання (*qu'a-t-il bien pu se passer...?; Comment diable expliquer...?*) та побудовою напруження в письмі (*Arlester Brown, Felix Maurizio, Hilbert Margol... ils ont tous en commun d'avoir enterré leur enfance sur une plage de Normandie en 1944*) [36], що сприяє залученню уваги читача та створення емоційного зв'язку з текстом; також застосовує метафоричні та ідіоматичні вирази (*enterré leur enfance, une poignée de vétérans, se serrait les coudes*) [36].

Серед інших маркерів жіночого дискурсу вирізняємо дбайливий, а й часом скрупульозний підхід до викладення деталей, що виразно прослідковуємо в статті Ізабель Риль (*Comment neurosciences et intelligence artificielle s'inspirent mutuellement*) [42]: «*La vision du système nerveux central comme un ensemble discret de neurones interconnectés dans lequel l'information se propage sous la forme d'impulsions électriques est à l'origine des premiers réseaux de neurones artificiels. A quelques détails près, leur architecture est la même que celle du néocognitron, mais c'est la méthode d'entraînement supervisé du réseau qui a changé : la technique de rétropropagation inventée entre-temps permet en effet de minimiser efficacement la différence entre réponse réelle et réponse attendue*» [42]. Попри те, що, безумовно, зміст самого матеріалу є більш притаманним чоловікові. До того ж, варто відмітити, що педантичність і вимогливість до деталей окремі мовознавці відносять до характеристик чоловічого дискурсу. Утім, помилково ідентифікувати деталізацію у викладі матеріалу як диференційний параметр одного з гендерних мовленнєвих стилів, адже вона в значній мірі зумовлюється індивідуальним характером мовця, а не приналежністю до однієї зі статей.

До найхарактерніших маркерів жіночого та чоловічого мовлення, що були виділені в статтях газети «Ле-Монд», включаємо:

I. Жіноче мовлення:

1. фігуративність мовлення;
2. наявність «книжкової лексики» та кліше;
3. широке використання модальних конструкцій і вставних слів;
4. широкий вжиток прикметників і прислівників;
5. конструкції «прислівник + прислівник»;
6. оцінні мовні одиниці;
7. синтаксичні конструкції з подвійним запереченням;
8. увага до й поширене використання розділових знаків;
9. ухилення від/невживання імен, назв осіб;

II. Чоловіче мовлення:

1. використання однотипних та шаблонних лексичних одиниць що стосується емоційного забарвлення та обмеження мінімальною експресивною індексацією;
2. часте вживання вступних слів, зокрема для констатації фактів;
3. низький ступінь вживання розділових знаків при емоційній напрузі дискурсу.

Однак, варто розрізняти усний та письмовий варіанти мовлення, особливо оскільки відмінності між ними часто різняться. Цей факт аргументується тим, що для усного варіанту мовлення характерним є елемент спонтанності, у той час як письмове мовлення вирізняється вищим ступенем формальності. Усне мовлення представників жіночої та чоловічої статей відрізняється більшою мірою – під час його дослідження слід спиратися на емпіричні дані аналізу, а не покладатися на гендерні стереотипи, що побутують у суспільстві [3]. Зокрема, розповсюдженою є думка, що представниці жіночої статі багато розмовляють і зчаста перебивають

співбесідника, утім вона може бути слухною та об'єктивною лише за умови діалогу, оскільки під час полілогу й у змішаних статевих групах говорять та частіше перебивають саме представники чоловічої статі. Тенденція пояснюється часом несвідомим бажанням чоловіків затвердити себе як лідера в новому товаристві та на вербальному рівні викликати цікавість представниць протилежної статі [34].

Усупереч розповсюдженому стереотипу, що компліменти є чоловічою прерогативою та направлені на жіноцтво, жінки вдаються до усних виразів визнання та захоплення частіше. Крім цього, розглядаючи мовленнєвий стиль як низку лінгвістичних ознак, а саме: інтонаційних, морфологічних, ритмічних, фонетичних, лексичних і синтаксичних, що є притаманними мовній поведінці тієї чи іншої статі, варто зазначити ще декілька конвенційних уявлень. Зокрема, жіноцтву характерне образніше та швидше мовлення, виразніше його інтонування, спорадичне «ковтання» закінчень, що не такою мірою властиве чоловікам [26]. Утім, у порівнянні з іншими зазначеними вище ознаками, ці спостереження є більшою мірою індивідуальними або ж контекстуальними та носять стереотипний характер. Під час перекладацької діяльності необхідно мати чітке усвідомлення того, що норми, вкорінені в індивідуальну й колективну свідомість представників однієї культурної спільноти, часто можуть бути необ'єктивними для репрезентантів іншого соціального середовища й не мати емпіричної підтримки [20].

Гендерні диференційні ознаки можуть як реалізуватися в граматичних одиницях і бути очевидними, так і потребувати цілеспрямованого аналізу й виявлення з огляду на високу завуальованість. Під час дослідження цього аспекту гендерного мовлення ключовим річчям вбачаємо встановлення імовірних відмінностей на різних мовних рівнях: синтаксичному, семантичному, фонетичному, морфологічному та вміння пояснити диференційні ознаки з погляду когнітивних процесів [16]. У багатьох мовах спостерігається помітна фонологічна відмінність між мовленням чоловіків та жінок. Як правило,

жіночому мовленню притаманна краща артикуляція у порівнянні з чоловічим. Для представниць жіночої статі характерним є високий тон голосу, що, безсумнівно, пояснюємо фізіологічною особливістю статі, утім дослідники висувують твердження, що це, зокрема, пояснюється, притаманною жінкам емоційною нестабільністю та непевністю [23; 24]. На різницю між мовленнєвими стилями жінок та чоловіків впливають не лише фізіологічні особливості й розподілення сфер мовної діяльності, а й сфера мовної свідомості – розмаїте та багатовимірне середовище, що реалізується як широкий спектр мовних конструкцій, емоційних, когнітивних і мовних процесів, які формують єдине ціле.

У розвідках із царині гендерної лінгвістики знаходимо твердження того, що серед диференційних ознак маскулінного дискурсу вирізняють вираження агресивності, домінування та лаконічність у викладенні інформації. Варто зазначити, що мовна поведінка чоловіків характеризується неспроможністю виразити й зобразити власний душевний стан, наприклад, смутку, тривогу, ніжність, прихильність. Чоловіки артикулюють лише емоцію гніву. Мовна поведінка та мовлення жінок характеризується лагідністю, емоційністю, поступливістю. Жіночий дискурс вирізняється конкретними лінгвістичними прийомами: широким використанням зменшувальних суфіксів, оцінних висловлювань, модальних дієслів, вигуків; частішим вжитком окличних, спонукальних та питальних речень проти чоловічого мовлення, в якому переважають ствердні вирази. Так само в мовленні представниць жіночої статі прослідковуємо більше етикетних висловлювань і форм ввічливості; жінки є кращими слухачками та виступають більш «емпатичними» комунікантами. Зазначені усталені уявлення й стереотипи до певної міри мають універсальну природу, утім можуть відрізнятися в залежності від кроскультурних, етнічних або лінгвокультурологічних факторів [15].

Що стосується специфіки комунікації, прослідковуємо запровадження чоловіками припустимої системи субординації на початку комунікативного

процесу. У лінгвістичному аспекті позиція єдиного суб'єкта дії в поточній ситуації визначається підметом, вираженим займенником «я». Підмет «я» як правило відкриває ввідні висловлювання чоловіків, в ініціальних висловлюваннях жінок цей займенник використовується вдвічі рідше. Такий мовний ужиток повністю відбиває усталену думку, відповідно до якої «представники сильної статі не можуть бути вразливими та підвладними». Спостереження у сфері лінгвістики перегукуються з припущенням психологів про те, що явище «его» у жінок мають менш ригідні та чіткі межі. Згідно з жіночим уявленням щодо ініціювання комунікації учасники мовленнєвого процесу мають докласти зусиль задля комфортного та доброзичливого середовища. Чоловіча модель комунікації відображає потяг до встановлення головенства та підпорядкування, жіноча ж – до кооперації [31; 29].

Мовленню жінок притаманні перепитування й питальні речення, Також їх мовленню притаманні питальні речення, перепитування, самопринижуючі формулювання, «індикатори непевності», форми кон'юнктива (суб'єктний спосіб), вибачення, прохання дозволу, виправдання своєї поведінки тощо. Крім того, мовленню жінок властиве ширше використання прикметників, зокрема якісних. З точки зору психологічної інтенції, вербальна поведінка жінок виявляє прагнення створити сприятливу атмосферу для комунікації. Мовлення жінок багате на етикетні формули й клішовані вирази, а проте майже не налічує зниженої чи то не нецензурної лексики [31; 15].

Представницям жіночої статі властиве активне й інтенсивне вживання позитивних оцінних висловлювань. Зокрема, домінантною категорією в фемінному мовленні є саме позитивні оцінні мовні одиниці. На противагу чоловікам, несхвалення або негативну оцінку жінки вербалізують через інтонацію, а не застосовуючи зневажливі слова чи лайку. Мовленнєвий стиль чоловіків характеризується точністю номінації, термінологічністю, частим послуговуванням інвективною та стилістично зниженою лексикою, використанням сленгу. Яскравими прикладами слугують французькі політики,

як от Ален Жюппе, який а «*cramé*» *la caisse* [40] або Ніколя Саркозі з його «*Casse-toi, pauv' con!*» [37] чи зухвале «*Les non-vaccinés, j'ai très envie de les emmerder*» [39] сказана президентом Французької Республіки Еммануелем Макроном.

Переважання негативної оцінки в маскулінному дискурсі засвідчує схильність чоловіків до прямолінійного вираження поглядів і ставлень, а вживання інвективної лексики пояснюється водночас їхнім соціальним становищем та більш важкими різновидами праці, де невживання такої лексики є майже неможливим, а з іншого боку тим, що чоловіча ментальність та сприйняття світу відрізняється від жіночих, що, як наслідок, реалізується в розбіжностях під час їх відтворення.

Підсумовуючи вище викладений матеріал, доходимо висновку, що визначальне значення для практикуючого перекладача має усвідомлення вище описаних гендерних розбіжностей мовлення представників чоловічої та жіночої статей, оскільки, як реципієнт, він/вона має брати до уваги специфіку дискурсу мовця. Так, вирішальне значення має вміння врахувати індивідуальний характер замовника та, водночас, адекватно передати гендерно зумовлені елементи мовлення, а саме: структуру, емотивний та інформативний аспекти. Особливого значення гендерні диференційні ознаки набувають в контексті політичного або ділового перекладу усного мовлення на високому щаблі. Отже, необхідними постають їх аналіз та врахування перед укладанням кінцевого варіанту перекладу.

1.3. Гендерний аспект перекладу

Гендерна теорія займає вагому частку перекладознавчих студій зарубіжних шкіл (Ш. Саймон, Л. Чемберлен, Л. фон Флотоу, Ю. Ніссен, С. Вілліс). У той час, як гендерні дослідження в українській науці про переклад майже не були адресовані. У своїй розвідці «Психолінгвістичні аспекти перекладу» С.В. Засекін чи не вперше висунув твердження, що гендер має

вагомий вплив на прояв мовної компетенції особистості (структуру письма чи мовлення, лексику, «засмічення» дискурсу емоційними компонентами) [4]. Утім, безпосередньо гендерні студії та гендерна інтерференція й нині залишаються фактично не розглянутими в перекладознавстві України.

За практики перекладу поетичних та прозових творів складність та, водночас, науковий інтерес становить гендерна приналежність тексту, оскільки за не завжди чіткими розумінням явищ чоловічого та жіночого текстів сховані закріплені конвенційні уявлення, що відображають різницю гендерного вираження ідентичності в поетичному тексті й художнього відбиття реальності в прозових текстах [7]. Досліджуючи явища фемінності та маскулінності крізь призму лінгвістики, мовознавці послуговуються термінами «гендерної асиметрії» й «гендерлекту» та аспектами гендерної мовленнєвої поведінки. Складнощі щодо кореляції цих мовознавчих сюжетів [19] посилюються малоімовірністю повної передачі задуму автора тексту, бо, згідно з теорією О. Потебні, реципієнт, а отже й перекладач закладають у текст свій досвід і своє трактування.

За словами М. Лановик, коло проблем, що з ним стикаються перекладознавці пояснюється не лише інтерпретацією маскулінних та фемінних текстів перекладачем та складністю їх перенесення в цільову мову, але й імпліцитними диференційними рисами та специфікою чоловічого або жіночого прочитання слів та відповідно їх підбору під час перекладу [8].

Процес перекладу, на думку Л. Коломієць, проявляється як вторинне письмо, для якого характерним виступає принцип гри, коли перекладач вимушений шукати ймовірні вирішення для «загадки» перекладу, а також принцип самосвідомості щодо вживання мови [5]. Виходячи з такого прочитання, інтерес становить аналіз трансформацій використаних перекладачем як окремою гендерною мовною ідентичністю, природа гендерного діалогу перекладача з автором вихідного тексту, вибір перекладацької стратегії

зумовлений статтю інтерпретатора, що, за У. Еко, у крайньому випадку може привести до «надінтерпретації».

Посилаючись на В. Коптілова («Яке б сильне не було прагнення перекладача злитися думкою й почуттям з автором оригіналу, перевтілитися в нього перекладач не може» [7]) висуваємо твердження, що гендерні стереотипи, упередження зумовлені гендерною приналежністю та неусвідомлена гендерна інтерференція знаходять своє відображення в тексті перекладу.

Розглядаючи мову в лінгвістичній парадигмі, розуміємо її як результат суспільної діяльності й умову формування особистості, що є прямою маніфестацією розподілу влади в суспільстві. Що мова, що суспільство ґрунтуються на таких основоположних явищах як вплив, статус, домінування та нерівність. А отже, переклад як процес, головною інтенцією якого є перенесення змісту вихідного тексту послуговуючись інструментарієм цільової мови, не здатний нести нейтральний характер. Відповідно, низка шукачів у царині перекладознавства визначають даний процес як прояв вірності й/або усунення влади [6].

Таким чином, Д. Робінсон, американський перекладач і письменник, уже в назві своєї праці «The Translator`s Turn» висвітлює амбівалентну природу функції перекладача. Образ «повороту(/зміни)» науковець використовує на позначення нових перспектив перекладача, що, як правило, знаходиться в тіні автора. Ключовим явищем, що їм послуговується Д. Робінсон під час вивчення процесу перекладу є прийом *неправомірного переходу до нового в мові*. Видатний філософ У. Бенджамін, віддаляючись від виключно культурної конотації перекладу, запроваджує троп «звільнення/розкріпачення» вихідного тексту за посередництва перекладу [6]. Науковець просуває думку, що під час процесу перекладу можливо «відродити» та вдихнути нове життя в первотвір завдяки побудові нових лінгвістичних структур, а отже «звільнити» його через відновлення.

Переклад утворюється під дією національних та часових чинників, крізь призму яких і розглядається переклад. У широкому контексті переклад зумовлюється національною культурою отримувача, що, виходячи з її гендерної (маскулінної чи фемінної) орієнтації, відповідно є гендерно забарвленою. Окрім того, на цільовий текст безпосередньо здійснює вплив перекладач як носій окремого гендера. Перекладач репрезентує жіночу або чоловічу стать та відповідно є носієм гендерних атрибутів, що є культурно й суспільно зумовленими. Гендерна приналежність перекладача неухильно знаходить відображення в його/її індивідуальному мовленнєвому стилі, а саме: виборі лексичних одиниць, граматичних структур, емоційному забарвленні тексту тощо [4].

Таким чином, перекладач, що є носієм власного гендера, «переживає» гендер автору першотвору, знаходячись у тісній комунікації з ним, що реалізується в сполученні гендерних особистостей [6]. Через те, що переклад у своїй сутності не може бути гендерно індіферентним, «гендерний прояв» першотвору, пропущений через гендерно забарвлену площину свідомості перекладача, може поступитися «гендера» інтерпретатора або, навпроти, затьмарити його. Так, між полярними явищами гендерного прояву перекладача та автора першотвору потенційною є «конфронтація» й «напластування» виявів мовної гендерної ідентичності учасників мовленнєвого процесу.

Включення гендерного аспекту до вивчення перекладу є частиною перекладозначого аналізу, що, окрім іншого, спрямований на дослідження:

- гендерних конвенційних уявлень вихідного дискурсу, їхнє відтворення при перекладі;
- мовних інструментів, що ними формуються гендерні особистості у вихідній та цільовій мовах;

- шляхів відтворення гендерних конотацій оригіналу в тесті перекладу, зважаючи на історичний та культурний контексти;
- способів передачі образів й символів, що є характерними для представників конкретної статі в культурі;
- труднощів перенесення менталітету в процесі перекладу;
- понять «фемінності/маскулінності» та їх відповідних реалізацій в мовах джерела та перекладу й таке інше.

Таким чином, одним з пріоритетних напрямків для дослідників гендерного елементу перекладу є надолуження лакун щодо мовного застосування категорії гендера, що на пряму залучені до процесу перекладу. Отже, вагомим засвідченням адекватності перекладу є гендерна об'єктивність дискурсу, що зазнав перекладацького перетворення. Складність перенесення гендерних ознак полягає у їх реалізації на різних мовних рівнях із урахуванням екстралінгвістичного аспекту. Гендерна компетентність стає необхідною складовою професійних вимог до сучасного перекладача, а також ключовою перспективою розвідок у цій галузі.

Висновки до Розділу 1

Отже, гендерні студії є відносно новим напрямком у лінгвістиці, який активно розвивається наприкінці ХХ - на початку ХХІ століття. Дослідження гендерних аспектів мови охоплюють широкий спектр галузей, таких як біологія, соціологія, психологія, літературознавство та інші.

У дослідженні було описано теоретичні підходи до вивчення гендеру, що сформувалися в лінгвістиці, зокрема теорії дефіциту, домінування та розбіжностей. Сучасні розвідки виконуються в напрямках дискурс-аналізу, критичного дискурс-аналізу, міжкультурної комунікації тощо. Однак

спостерігається брак досліджень, присвячених безпосередньо чоловічому мовленню.

Дослідженням було охарактеризовано специфічні риси, які є притаманними жіночому та чоловічому мовленню та проявляються на різних мовних рівнях: лексичному, синтаксичному, фонетичному, морфологічному. Зокрема, жіноче мовлення характеризується вищим ступенем емоційності, образності, деталізації, використанням оцінної лексики тощо. Натомість для чоловічого мовлення більш типовими є стислість, точність номінацій, уникнення емоційного навантаження.

Дослідженням було охарактеризовано деякі гендерні стереотипи та конвенційні уявлення щодо мовленнєвої поведінки чоловіків і жінок. Було досягнуто висновку, що вони, однак не завжди знаходять емпіричне підтвердження й можуть різнитися залежно від соціокультурних та етнічних чинників.

Гендерний аспект відіграє важливу роль у перекладацькій діяльності, адже перекладач як носій певного гендера здійснює переклад крізь призму власної гендерної ідентичності. Відтворення гендерно маркованих одиниць оригіналу в перекладі становить певні труднощі та потребує від перекладача відповідної компетентності.

Загалом, матеріали першого розділу дають уявлення про основні напрямки й проблематику сучасних гендерних досліджень у лінгвістиці та окреслюють важливість урахування гендерного чинника в теорії та практиці перекладу.

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОВЛЕННЯ

2.1. Відтворення у перекладі гендерно маркованих компонентів французької прози на прикладі роману Ф. Саган «*Bonjour tristesse*»

Матеріалом для практичної частини нашого дослідження служить роман із віхи ранньої творчості видатної французької письменниці другої половини ХХ ст. Франсуази Саган – «*Bonjour tristesse*» [42] (1954 р.). та його україномовний переклад Я. Кравця «Здрастуй, печаль!» у видавництві «Рідна мова» [43]. Рекордна кількість творів письменниці були перекладені на українську мову ще за радянських часів, що послуговувало вирішальним етапом у розвитку французько-української перекладної літератури. Така популярність творчості Ф. Саган, і у себе на Батьківщині у Франції, і за кордоном, пояснюється бурхливим розвитком та французького літературного життя, що не могли пройти повз українських представників перекладацького ремесла [13]. Зокрема, у 50-70 рр. минулого сторіччя літературна діяльність письменниці знаходила відголос серед читачів Франції, країни, де був започаткований феміністичних рух, а жінки не боялися підіймати питання емансипації та «жіночого досвіду». Водночас, залишаючись на периферії української письменницької діяльності в другій половині ХХ ст., проблема долі та становища жінки резонувала з українським літературним полем, оскільки не була чужою для національного красного письменства, сягаючи своїм корінням творчості Л. Українки, Марко Вовчок, О. Кобилянської, У. Кравченко та інших.

Уже з перших рядків помічаємо втілення творчої ідеї авторки, що полягає у використанні стильової манери жіночого мовлення й, як наслідок, передачі жіночої індивідуально-авторської художньої моделі світу, завдяки вживлянню в матерію роману гендерно маркованих компонентів. Зокрема, речення ускладнені широкими рядами однорідних членів, наприклад: «*Je crois bien que la plupart de mes plaisirs d'alors, je les dus à l'argent: le plaisir d'aller vite en voiture, d'avoir une robe neuve, d'acheter des disques, des livres, des fleurs*» [45], що в перекладній версії передано як: «Гадаю, що більшість моїх тогочасних розваг я завдячую

грошам — приємність швидко **мчати** машиною, **мати** нову сукню, **купувати платівки, книги, квіти**» [43]. Для передачі в тексті перекладу цього гендерно маркованого аспекту було використано дослівний переклад або уподібнення (*des disques* – платівки, *des livres* – книги тощо) і трансформацію конкретизації (*aller vite en voiture* – швидко мчати машиною) для уточнення значення й надання сильнішого динамічного відтінку французькому дієслову *aller* з абстрактним значенням у поєднанні з прислівником *vite*. Речення «***Je calculais, je supputais, je détruisais au fur et à mesure toutes les objections;***» [45], із притаманною жіночому дискурсу стилістичною фігурою ампліфікації, створеної за рахунок нагромадження однорідних синтаксичних структур для повного й різнобічного змалювання подій, адекватно передано в МП (мові перекладу) через трансформацію компенсації смислових втрат: замість поодинокого дієслова *supputer* («розраховувати») передача підтексту здійснена через використання метафоричного виразу *зважувати «за» і «проти»*, що влучно передає імпліцитну фемінну конотацію, а саме схильність до нерішучості, – «***Я вираховувала, зважувала "за" і "проти", відкидала всі перепони і заперечення;***» [43].

Особливо примітними для фемінної поезики Ф. Саган є речення ускладнені рядами однорідних прикметників, наприклад: «*D'ailleurs, nous n'avions pas les mêmes relations: elle fréquentait des gens **fins, intelligents, discrets**, et nous des gens **bruyants, assoiffés**, auxquels mon père demandait simplement d'être **beaux ou drôles***» [45]. В Я. Кравця: «***А втім, ми мали різних знайомих: вона зналася з витонченими, інтелігентними, вихованими людьми, а наші знайомі були галасливі, невгамовні; батько хотів лише одного — щоб вони були гарні або веселі***» [43]. Для перекладу лексем на українську мову здебільшого була використана стратегія уподібнення або дослівного перекладу через використання еквівалентів МП, за винятком епітетів *discrets* та *assoiffés*, що були передані з використанням модуляції на більш семантично влучні *виховані* та *невгамовні* для цього конкретного контексту. Гендерною інтенційністю позначене речення «*Je n'ai jamais aimé personne comme lui et de tous les sentiments qui m'animaient à cette époque, ceux que j'éprouvais pour lui étaient **les plus stables, les plus profonds, ceux***» [43].

auxquels je tenais le plus» [45], що у перекладі – «Ніколи я не любила когось дужче, ніж його, і серед усіх тих почуттів, які мене в той час хвилювали, почуття до батька були **найстійкіші, найглибші, найважливіші** для мене» [43]. Перекладач вдало підхопив наскрізну тенденцію до широкого використання епітетів і передав складнопідрядне речення *ceux auxquels je tenais le plus* послугувавшись трансформацією транспозиції, замінивши його на прикметниковий зворот *найважливіші для мене*, що гармонійно доповнює ряд однорідних членів речення.

Серед інших ознак жіночого мовлення в романі «Здрастуй, печаль!» помічаємо риторичні запитання, як-от: «*pourquoi Anne nous abandonnait-elle ainsi, nous faisait-elle souffrir pour une incartade, en somme? N'avait-elle pas des devoirs envers nous?*» [45]. У перекладній версії «чому Анна так покинула нас, невже хоче покарати за якісь пустощі? Хіба ж вона не має ніяких зобов'язань перед нами?» [43] зазначена фігура мовлення, що сприяє створенню напруження та спонукає читача на рефлексію, передана за рахунок збереження аналогічного стилістичного прийому. До того ж, було використано прийом вилучення (чи компресії) за рахунок опущення прислівника *en somme*, конотація якого частково, утім не повною мірою, прослідковується в займеннику *нас*, яким обмежився перекладач. Оригінальне питання «*N'avait-elle pas des devoirs envers nous?*» [45], побудоване за рахунок інверсії, перекладено як за допомогою питальної частки *хіба* та лексичного плеоназму, вираженого подвійним запереченням, «не має ніяких», що, між іншим, є однією з диференційних ознак жіночого дискурсу. У реченні «*Peut-on se suicider pour des êtres comme mon père et moi, des êtres qui n'ont besoin de personne, ni vivant ni mort?*» [45], що в перекладній версії – «Хіба ж можна відбирати собі життя заради таких людей, як ми з батьком, людей, які нікого не потребують, ні живого, ні мертвого?» [43], що так само виражене риторичним запитанням й містить однорідні додатки, було використано трансформацію генералізації (*des êtres - людей*) і насамперед замінено нейтральне дієслово *se suicider*, утім з прямою й трагічною конотацією, на евфемізм *відбирати собі життя*, виражений ідіоматичним виразом. За

допомогою такої трансформації автор здійснив певний зсув у бік гіперболізації фемінних рис та стилістичного пом'якшення конотації оригінального дієслова. На прикладі перекладу ще одного риторичного питання «*Car, que cherchions-nous, sinon plaire?*» [45], що у перекладі «*Адже чого ще ми прагнемо, як не подобатися?*» [43] було передано за посередництва стратегії синтаксичного уподібнення, робимо висновок, що Я. Кравець не знехтував цією стилістичною фігурою, що є характерною для «жіночого» тексту.

У тексті оригіналу натрапляємо на приклад розділового питання: «*Il m'a dit qu'il regrettait infiniment ce qui s'était passé; qu'il s'était conduit comme un goujat. C'est bien vrai... non?*» [45], що у МП набуває наступної форми: «*Він сказав, що дуже шкодує за тим, що сталося, що повівся як послідуций негідник... Це ж правда, так?*» [43]. Український переклад адекватно трансліює функцію синтаксичної структури, яка, утім, відповідно до граматичної структури МП, передана за рахунок антонімічного перекладу заперечної частки (...non? – так?), що коректно та повною мірою досягає комунікативної мети. Розгляньмо речення «*N'est-ce pas que c'est utile, le baccalauréat?*» [45], що в перекладі Я. Кравця звучить як «*Правда, що корисно одержати ступінь бакалавра?*» [43]. Абстрагувавшись від неадекватного перекладу реалії французької системи освіти (*le baccalauréat*), що її доцільно було б передати в МП як *атестат про середню освіту*, зазначаємо, що розділове питання, що відображає непевність стосовно висловлення думки чи нівелює категоричність виразу, перекладено точно, а відповідно з дотриманням гендерної ідентичності оповідачки.

Окрім нагромадження однорідних членів речення, помічаємо повтори, що густо вплетені в структуру оповіді. Наприклад, «*Dès l'aube, j'étais dans l'eau, une eau fraîche et transparente où je m'enfouissais, où je m'épuisais en des mouvements désordonnés pour me laver de toutes les ombres, de toutes les poussières de Paris*» [45], – що Я. Кравець перекладає як: «*Вже з самого ранку я не вилазила із свіжої прозорої води, поринала з головою, плавала метушливо, втомливо, щоб змити з себе весь бруд і порохняву Парижа*» [43]. Із огляду на те, що Ф. Саган розвиває у своїй творчості поетико-ідеологічну лінію С. де Бовуар, ідеологині фемінізму та

водночас філософії екзистенціалізму, важливого значення набуває передача в тексті перекладу цієї стилістичної фігури. Повторення артикулюють істерійну монотонність повсякденного існування, що, згідно з ідеологією екзистенціалізму, передує сенсу й тому навіює страх, тривогу та нудьгу. У першому випадку, перекладач нехтує тропом (*j'étais dans l'eau, une eau fraîche et transparente - я не вилазила із свіжої прозорої води*), у другому так само опускає повторне вживання прикметника (*de toutes les ombres, de toutes les poussières*) вдаючись до прийому семантичного скорочення, об'єднавши однорідні додатки за допомогою сполучника (*весь бруд і порохняву*).

Розгляньмо наступні приклади речень із стилістичною фігурою повторення та проаналізуємо їхній переклад на українську мову:

(1) <i>Je m'allongeais dans le sable, en prenais une poignée dans ma main, le laissais s'enfuir de mes doigts en un jet jaunâtre et doux; je me disais qu'il s'enfuyait comme le temps, que c'était une idée facile et qu'il était agréable d'avoir des idées faciles</i> [45].	<i>Я простягалася на березі, брала жменю піску і поволі просіювала його між пальцями ніжно-жовтавим дощиком, думала, що так само збігає час, що це звичайнісінька думка і що такі думки приємні</i> [43].
---	---

(2) <i>Et je continuai, malgré moi, à réfléchir: à réfléchir qu'elle était nuisible et dangereuse, et qu'il fallait l'écarter de notre chemin</i> [45].	<i>Однак усупереч своїй власній волі я думала далі: думала, що вона шкідлива і небезпечна і що треба її усунути з нашої дороги</i> [43].
---	--

(3) <i>C'est pourquoi jamais, jamais, je ne pourrais traiter avec elle</i> [45].	<i>...ось чому ніколи, ніколи я не зможу знайти з нею спільної мови</i> [43].
--	---

У вищенаведених прикладах помічаємо коректну передачу стилістичного прийому за допомогою трансформації синтаксичного уподібнення (1, 3) та

додавання (2) лексичних елементів (*дали*), що адекватно вписується в контекст оповіді й семантично доповнює ідею тяглості рефлексії та внутрішніх протиріч, задану в оригіналі повторенням дієслова *réfléchir*.

Українським поширеним є використання характерної жіночому мовленню граматичного плеоназму, вираженого подвійним запереченням, як-от у реченні: «*Vous ne pensez jamais à rien... vous n'êtes pas bons à grand-chose... vous ne savez pas...*» [45], що в МП звучить як: «**Ніколи ні про що не думаєте. Ні на що велике не здатні. Нічого не знаєте!**» [43]. Подвійне заперечення, присутнє в першій частині оригінального речення (*ne pensez jamais à rien*), відтворено за допомогою трансформації уподібнення за рахунок використання аналогічної структури в українській мові (*ніколи ні про що не думаєте*). Далі перекладач скористався перекладацькою трансформацією вилучення, опустивши додаток *grand-chose*, компенсуючи свій вибір дублюванням уже раніше використаного прийому подвійного заперечення. Аналогічно, за посередництва подвійного заперечення, передано третю частину речення. Такий перекладацький вибір артикулює драматичне забарвлення виразу, емоційне вираження заперечення та водночас вдало продовжує притаманну жіночому мовленню синтаксичну конструкцію. Саме ж речення синтаксично трансформоване зовнішнім членуванням, тобто перетворенням одного речення, розділеного трьома крапками, на відповідних – три. У наступному реченні «*Je n'ai jamais aimé personne comme lui...*», що у перекладі Я. Краця «*Ніколи я не любила когось дужче, ніж його...*», граматичний плеоназм передано через стратегію уподібнення, завдяки використанню подвійної заперечної частки *ni...ne*.

Стильова манера жіночого письма вирізняється частим використанням засобів художньої виразності. У реченні «*Elle est froide, nous sommes chaleureux; elle est autoritaire, nous sommes indépendants; elle est indifférente: les gens ne l'intéressent pas, ils nous passionnent; elle est réservée, nous sommes gais*» [45], узятого з тексту оригіналу, помічаємо яскравий приклад вживання антитези. А отже, цікавим є її перенесення на МП. Перекладна версія «*Вона холодна, а ми запальні; вона владна, а ми незалежні; вона байдужа, її не цікавлять люди, а*

нас вони *хвилюють*; вона *стримана*, а ми *веселі*» [43] є максимально наближеною до тексту оригіналу, починаючи від лексичної складової, завершуючи пунктуацією. Протиставний сполучник *а*, використаний у паралельних структурах з прикметниками, додатково підкреслює ідею протилежних вдач головних героїв, епітети перенесені на МП за посередництва повних відповідників (*froide* – холодна, *réservée* – стримана тощо) та еквівалентів (*chaleureux* – запальні, *passionnent* - хвилюють) з дещо інтенсивнішою конотацією.

У наступних прикладах наведено речень із вживанням субжонктиву (фр. *subjonctif*), способу дієслова на позначення дій або станів, що є бажаними, можливими, але не певними або реальними, із роману Ф. Саган «Здрастуй, печаль!» та їх переклад на українську мову Я. Кравця:

(4) *Je pensai à Cyril, j'aurais voulu qu'il me prît dans ses bras, sur cette terrasse criblée de cigales et de lune* [45].
Я подумала про Сіріла, захотіла, щоб він обняв мене тут, на цій терасі, сповненій співу цикад, залитій місячним сяйвом... [43]

(5) *Я почала когось про щось просити, аби припинилося нарешті це чекання* [45].
Je suppliai quelqu'un de quelque chose, que cette attente cessât [43].

(6) *...et quand je voyais le contour du visage de Cyril, sa nuque brune et douce inclinée sur le visage offert d'Elsa, j'aurais donné n'importe quoi pour que cela ne fût pas* [45].
Та коли я бачила профіль Сіріла, його засмаглу ніжну потилицю, схилену над підведеним до нього обличчям Ельзи, я ладна була віддати все на світі, аби лиш цього не було [43].

Помічаємо, що зазначена граматична форма дієслова та водночас характерна риса жіночого мовлення, що артикулює потенційно важливі відтінки емоцій, сумнівів та/або бажань, коректно передана за допомогою модальної

форми дієслова умовного способу, що є найближчою відповідною граматичною категорією в МП.

На прикладі наступних речень помічаємо реалізацію фемінної тональності, що може бути виражена через вкраплення в структуру тексту іронії, експресії, метафоричності:

(7) *Mon père et Anne se taisaient: ils avaient devant eux une nuit d'amour, j'avais Bergson* [45]. Батько з Анною мовчали: **перед ними була ніч кохання, а я лишалася з Бергсоном** [43].

(8) – *Puisqu'elles ne sont pas là et qu'elles se permettent de nous faire attendre, viens danser avec ton vieux père et ses rhumatismes* [45]. – **А що їх тут нема і вони примушують себе чекати, то зтанцюй зі своїм старим батьком-ревматиком** [43].

(9) *Je méprisai soudain les dîners tumultueux, les Sud-Américains, les Elsa* [43]. **Нараз я пройнялася огидою до галасливих вечірок, до південноамериканців, різних там Ельз** [43].

Перекладач зберіг експресивність оригінального речення (7) за рахунок передачі протиставлення («ніч кохання/Бергсон»), що трансліює різницю в досвіді та настроях, підсиленого метонімією («Бергсон» замість *праці Бергсона*). Речення перекладено за допомогою трансформації синтаксичного уподібнення та конкретизації загального й абстрактного дієслова *avoir* на його точніший, із огляду на контекст, відповідник *лишалася* в мові перекладу. Прослідковуємо в тексті оригіналу (8) стилістичний прийом персоніфікації: «ревматизм» ніби стає супутником батька, що надає додатковий комічний ефект і водночас викликає співчуття. Попри вдалий переклад, що його було досягнуто через трансформацію модуляції (заміна однорідних членів речення *père* та *rhumatismes* на складений іменник *батько-ревматик*), прийом персоніфікації був опущений. Наостанок,

відмічаємо вдалу трансплантацію тропів, присутніх тексті оригіналу (9), у МП. Метафора із узагальнюючим, стереотипізуючим (*les Elsa – різних там Ельз*), додатково підсилена словосполученням *різних там*, експресивно передає презирливе ставлення оповідача до категорії людей; ноту іронічності підтримує вживання синекдохи (*les Sud-Américains – південноамериканці*), перекладеної за трансформації уподібнення.

Розгляньмо репліки головних персонажів роману «Здрастуй, печаль!» Ф. Саган, що ілюструють диференційні ознаки чоловічого та жіночого образу, і зосередьмося на їхньому перекладі Я. Кравця на українську мову.

Ознаки жіночого мовлення:

- (10) *La glace me tendait un triste reflet, je m'y appuyai: des yeux dilatés, une bouche gonflée, ce visage étranger, le mien... [45]* У дзеркалі відбивався мій сумний образ, я придивилася до нього: розширені зіниці, припухлі вуста, чуже, проте моє обличчя... [43]
- (11) – *J'aimerais que vous donniez quelques conseils avisés à votre fille, Raymond [45].* – Я хотіла б, щоб ви, Реймоне, дали кілька корисних порад вашій доньці [43].
- (12) – *Vous devriez savoir que ce genre de distractions finit généralement en clinique, – dit-elle [45].* – Вам слід би знати, що такі розваги переважно закінчуються в клініці, – мовила Анна [43].
- (13) – *Magnifique! – dis-je. – Oh! Anne, quelle robe [45]!* – Чудово! – промовила я. – О Анно, що за сукня! [43]

У перекладі речення (10) вдало відображено самокритичну тональність жіночого мовлення, завдяки додаванню сполучника *проте*, відсутнього в оригіналі, артикулюється парадоксальне неприйняття жінкою свого тіла. Приклад другої репліки (11) наочно демонструє вживання етикетних формул та

загальну ввічливість жіночого дискурсу: вживання дієслова у часі *Conditionnel Présent*, що є маркером ввічливості, передано в МП за допомогою умовного способу дієслова. Гречністю та водночас завуальованістю натяку на можливі небажані наслідки дій головної героїні характеризується репліка (12) Анни, коханої її батька Реймона. Підтекст реалізований за допомогою евфемістичних висловів *distraction* та *finir en clinique*, із семантикою *інтимні стосунки* та *закінчуватися абортom*, коректно перекладено на українську мову як *розваги* та *закінчуватися в клініці*. Приклад репліки останньої репліки (13) унаочнює притаманні жіночому стилю мовлення позитивні оцінні судження. Емоційне забарвлення вигуків перенесено на МП за допомогою трансформації уподібнення.

Зосередьмося на конкретних ознаках чоловічого мовлення:

- (14) – *Moi aussi, j'ai quelque chose à te dire, – soupa Cyril. – Cécile, je veux t'épouser* [45]. – *Я також маю дещо тобі сказати, – перебив мене Сіріл. – Сесіль, я хочу одружитися з тобою* [43].
- (15) – *Qu'y a-t-il? – dit mon père d'un air irrité. – Que fais-tu ici?*[45] – *Що сталося? – трохи дратливо мовив батько. – Що ти тут робиш?*[43]
- (16) – *Anne, – dit mon père, – vous êtes extraordinaire* [45]. *Анно, – промовив батько, – ви надзвичайна!* [43]
- (17) – *Tu es le plus bel homme que je connaisse. – A part Cyril, dit-il sans le croire. Et toi, tu es la plus jolie fille que je connaisse* [45]. – *Я ще не бачила другого такого красеня. – Крім Сіріла, – відповів він, не дуже в це вірячи. – А ти – така красуня, якої я ще не бачив* [43].

(18) – *Bien dormi? – dit mon père*[45]. – *Добре спалося? – спитав батько* [43].

На прикладі репліки Сіріла (14) відмічаємо лаконічність чоловічого дискурсу, стриманість в емоційному аспекті вираження, навіть коли справа стосується артикуляції романтичних почуттів. Пропозиція руки та серця виражена двома простими реченнями, що передані за допомогою трансформації уподібнення та додавання (лексеми *мене*) до загального смислу. Схожою лаконічністю вираження характеризуються й наступні репліки (15, 16): відзначаємо використання еквівалентного перекладу (*Qu'y a-t-il? – Що сталося?*), трансформацію модуляції (*d'un air irrité – трохи дратівливо*). Висловлення позитивного оцінного судження хоч і не відсутнє в маскулінному стилі мовлення, а проте не відрізняється оригінальністю використаних засобів художньої виразності. Так, наступна репліка (16) батька Сесіль доволі клішовано й лаконічно описує зовнішній вигляд Анни; епітет у перекладі передано українським відповідником (*extraordinaire - надзвичайна*). Обмін компліментами Сесіль та її батька (17) яскраво демонструє вищезазначену тезу, оскільки чоловік у відповідь просто дублює комплімент доньки. Переклад оцінних суджень здійснено за посередництва модуляції (або лексичних замінів) (*le plus bel homme – другого такого красеня; la plus jolie fille – така красуня, якої я ще не бачив*), що дозволяє відтворити зміст оригінального висловлювання без використання суперлативних форм.

Грунтовно проаналізувавши особливості передачі гендерно маркованих елементів у перекладі україномовної версії роману Ф. Саган «Здрастуй, печаль!» з французької мови, було розглянуто характерні риси жіночого мовлення. Зокрема, використання стилістичних фігур, ввічливих форм, евфемізмів, оцінних суджень тощо, та їхній переклад на українську. Також висвітлено специфіку чоловічого дискурсу, як от лаконічність, стриманість у вираженні емоцій, і способи його адекватного відтворення в перекладі. Загалом перекладачеві

вдалося зберегти маркери гендерної ідентичності оповідачів завдяки застосуванню доречних перекладацьких трансформацій та стратегій.

2.2. Дослідження гендерної інтерференції у перекладі

Із огляду на гендерну чутливість мови, що є прямим відображенням гендера як соціального конструкту, вважаємо за необхідне дослідження гендерної інтерференції у перекладі. За посередництва конкретних наборів лексичних, граматичних та стилістичних засобів досвіду та переживанням статі надається привілейований статус, а проходження мовних структур через гендерну ідентичність перекладача може впливати на зміщення фемінних чи маскулінних рис у некоректну конотаційну площину.

Особливість раннього роману Ф. Саган позначається усвідомленим жіночим авторством: оповідь відбувається від першої особи (автодієгетична повідь), що відображає домінуючий дискурс автобіографічності. Розгляньмо наступні приклади: «*Cet été-là, j'avais dix-sept ans et j'étais parfaitement heureuse*» [45], що в тесті перекладу звучить як: «*Того літа я мала сімнадцять років і почувалася безмежно щасливою*» [43]. Саме з українського перекладу читач скоріше вхоплює фемінну тональність оповіді, що далі розвинеться в наскрізний аспект роману, оскільки дієслово *мати*, вжите в гендерно позначеному минулому часі третьої особи однини, зустрічається у тексті раніше, ніж дієприкметник *heureuse*, що його в тексті оригіналу ми помічаємо лише наприкінці речення. Це, на перший погляд незначне зміщення в хронотопі, що являє собою кореляцію в часі між авторкою й персонажами оповіді, включаючи головну героїню, реалізується в якості певної інтерференції в діалогічних відносинах тексту та його співтворця (автора й читача).

Розгляньмо наступні приклад гендерної інтерференції:

- (19) *J'éprouvais, en dehors du plaisir physique et très réel que me procurait l'amour, une sorte de plaisir intellectuel à y penser. Les* Відколи я спізнала насолоду повної близькості з коханим, мене почало особливо тішити саме слово «*кохатися*». Доти я не надавала

mots «faire l'amour» ont une séduction à eux, très verbale, en les séparant de leur sens. Ce terme de «faire», matériel et positif, uni à cette abstraction poétique du mot «amour», m'enchantait. J'en avais parlé avant sans la moindre pudeur, sans la moindre gêne et sans en remarquer la saveur. Je me sentais à présent devenir pudique [45].

йому такого вузького змісту і вимовляла його без найменшого сорому, без найменшого збентеження, не помічаючи, яке воно солодке. А тепер мені здалося, що я стаю сором'язливою [43].

Помічаємо ряд перекладацьких трансформацій, вжитих Я. Кравцем, як-от: переклад ідіоматичного виразу «*faire l'amour*» за допомогою відповідника *кохатися* в МП, використання модуляції для передачі тієї ж семантики іншими лексико-граматичними засобами, компресії (*plaisir physique et très réel que me procurait l'amour* – *насолоду повної близькості з коханим*), стратегії упущення за рахунок оминання більшої частини параграфу тощо. Утім, зосередившись на явищі гендерної інтерференції, помічаємо підсвідоме чи свідоме уникнення теми інтимності.

(20) *Il ne fallait pas la laisser réfléchir et déduire qu'après tout, c'était de son âge et qu'il ne pouvait passer sa vie avec des demi-mondaines [45].*

Не можна давати їй часу на роздуми, на висновок, що в його літах слід про себе подумати, що він не може довіку жити з коханками [43].

(21) – *Et son devoir de putain? dis-je [45].*

*– А обов'язок **новії**? – спитала я [43].*

(22) – *Je vais... je vais lui dire que mon père a trouvé une autre dame avec qui **coucher** et qu'elle repasse, c'est ça?* [45] – Я скажу... скажу їй, що мій батько знайшов собі іншу жінку, з якою хоче **переспати**, а вона може зачекати до іншого разу [43].

У вищенаведених прикладах (20, 21) явище гендерної інтерференції реалізується шляхом використання відповідників із дещо більш імпліцитною та завуальованою семантикою в МП. Такий вибір стратегії пояснюємо підсвідомою дефенсивністю перекладача-чоловіка стосовно образу «нової жінки», що його активно у своїй творчості насаджує Ф. Саган, жінки, що вільно й без прикрас висвітлює теми любовних перепитій, позашлюбних стосунків, розриву сімейних уз тощо, які, очевидно, протягом багатьох епох фігурували у французькій літературі, однак були описані чоловіком, а оповідь велася від третьої особи. Точнішим перекладом французької реалії XIX ст. *des demi-mondaines* (20) вважаємо відповідник *куртизанки*. Аналогічно відмічаємо, що ступінь інвективності французького іменника *putain* та його українського відповідника *повія*, ужитого в перекладі, дещо різняться: французька лексема на позначення жінки легкої поведінки несе більш лайливу тональність. Утім наступна репліка (22) демонструє, що гендерна інтерференція в зазначеному нами прояві не є закономірністю, а скоріше залежить від контексту та психологічної сумісності автора й перекладача. Дієслово *coucher* передано українською лексемою *переспати* із аналогічною семантикою. Утім у тому ж реченні, імовірно, виходячи зі своєї сутності, перекладач передає розділове питання, виражене лексемою *c'est ça*, як стверджувальне речення.

Наступний приклад унаочнює ще один прояв гендерного втручання під час процесу перекладу:

- (23) *A cause de ce baccalauréat, j'aurais pu vous brouiller avec nous, vous l'amie de ma mère, notre amie* [45].
- Через той екзамен на бакалавра я ладна посварити нас із вами, подругою мої матері, нашим другом* [43].

Помічаємо, що перекладач не тільки не вжив фемінітив *подруга* для перекладу французького іменника в жіночому роді *amie*, знехтувавши гендерною маркованістю тексту перекладу, а й, унаслідок цього, створив потенційні труднощі для розуміння речення. Складається враження, що головна героїня породила сварку між трьома окремими людьми (*вами, подругою мої матері, нашим другом*), а не нею самою й її батьком з Анною. Пропонуємо свій варіант перекладу речення, зокрема з огляду на гендерний аспект: «Через цей бакалаврат я ледве не посварила нас із вами, маминою подругою, нашою подругою» [43].

Жіноче бачення світу у фемінному письмі Ф. Саган проявляється через велику увагу до зовнішності й портрету персонажа, адже за С. де Бовуар «тіло є першоосновою сутнісних сил людини й домінує серед них. Фізичні кондиції значною мірою обумовлюють спосіб, якість і стиль життя особистості» [22]. «... nous [fréquentions] des gens bruyants, assoiffés, auxquels mon père demandait simplement d'être beaux ou drôles» [45] – фізична привабливість є вирішальним фактором для формування оточення для Сесіль та її батька. Розгляньмо наступний приклад:

- (24) Et dans la voiture, son explosion de joie, subite, triomphante, parce que j'avais ses yeux, sa bouche et que j'allais être pour lui le plus cher, le plus merveilleux des jouets [45].
- А потім у машині несподіваний вибух його звитяжної радості, бо в мене були його очі, його вуста, він зрозумів, що я стану для нього найдорогоціннішою, найкращою іграшкою [43].

Речення вдало перекладено зі збереженням сенсу оригінального речення: використано трансформації уподібнення, зокрема під час перенесення на МП словосполучення (*le plus cher, le plus merveilleux des jouets* – найдорогоціннішою, найкращою іграшкою), та модуляції (*son explosion de joie, subite, triomphante* – несподіваний вибух його звитяжної радості), де однорідні епітети були розосередженні з урахуванням синтаксичної структури природної для цільової мови. Однак, із огляду на інфантилізацію письменницею головних героїв роману (Сесіль та її батька), було б доцільно вживити в структуру тексту перекладу гендерний архетип «ляльки» у якості відповідника французькому *des jouets*.

Порівнявши тексти оригіналу й перекладу «Здрастуй, печаль!» помічаємо наступні речення:

(25) *Anne avait une robe mauve* Анна була вбрана в сукню бузкового
comme les cernes sous ses yeux, кольору, як тіні під очима, як колір її
comme ses yeux mêmes [45]. очей [43].

(26) *Elle me regardait attentivement,* Анна уважно дивилася на мене,
je voyais le bleu de Prusse de ses глибока синява її очей потьмяніла
yeux assombris par l'attention, le від напруженого очікування, докору
reproche [45]. [43].

Вбачаємо інтерес у тому, як Я. Кравцем, виходячи з його гендерної ідентичності, були передані кольори та їхні відтінки засобами української мови. Насамперед, помічаємо (25) точне й адекватне відтворення відтінку рожево-блакитного кольору (*mauve* - бузкового). Утім, помічаємо певне зміщення конотацій у МП: слово *mauve* є також назвою кітки *une mauve (la famille des Malvacées)*, що її найближчим українським відповідником *мальва*, тоді як, слово *барвінок*, що є чоловічого роду, переносить імплітного читача в маскулінну конотаційну площину. Далі відмічаємо перекладну пару *le bleu de Prusse* – *глибока синява*. В тексті оригіналу (26) Ф. Саган вжила специфічний відтінок синього кольору, що має свою історію й символіку, цим авторка підтверджує ідею

про важливість кольору та його точної передачі в мовленні жінок. Перекладач використав стратегію описового перекладу, передавши прагматичну візуальну складову відтінку, утім опустивши його точну назву. Натомість, в англomовному перекладі твору французької письменниці, що його виконала Ірен Аш, цей нюанс зберігається: «*I could see the Prussian blue of her eyes darken with concentration and reproach*» [44].

(27) *Elle avait un visage consterné; la poudre en était partie, la laissant tout éclairée, ses traits étaient tirés. Elle était pitoyable* [45].

На її обличчі відбивалося страждання, пудра з нього обсипалася, воно біліло плямами, змарніло. Вигляд мала жалюгідний [43].

(28) *Elle descendait l'escalier lentement dans sa robe verte, un sourire désabusé de mondaine à la bouche, son sourire de casino. Elle avait tiré le maximum de ses cheveux desséchés et de sa peau brûlée par le soleil, mais c'était plus méritoire que brillant* [45].

Та повільно спускалася сходами, в зеленій сукні, із збентеженою усмішкою світської дами, усмішкою, якою користалася в казино. Якнайретельніше зачесала вигоріле на сонці волосся і постаралася довести до ладу облізлу шкіру, однак та ще більше впадала в вічі [43].

На прикладі наступного речення (27) помічаємо напрочуд вдалий переклад змарнілої зовнішності Ельзи, що свідчить про можливість передачі візуальної складової жіночого досвіду перекладачем іншої гендерної ідентичності за умови правильного декодування підтекстів та перекладацької стратегії. Була використана трансформація модуляції, тобто смислової еволюції: *elle avait un visage consterné* - на її обличчі відбивалося страждання, *la poudre en était partie* - пудра з нього обсипалася, *ses traits étaient tirés* – змарніло тощо. Далі перекладач вдався трансформації конкретизації (28), замінивши абстрактний ідіоматичний

вираз «*elle avait tiré le maximum de ses cheveux...et de sa peau...*» на більш конкретне та практичне «якнайретьельніше зачесала..., постаралася довести до ладу», перенісши більш завуальований опис жіночого туалету в практичну сферу. Прикметник *méritoire*, що його відповідниками за цього контексту є *показний, дешевий, розпусний*, передано на МП через стратегію модуляції *однак та ще більше впадала в вічі*, що пом'якшує критичне ставлення оповідачки до героїні. Такий вибір можемо експлікувати як небажання перекладача-чоловіка вживати лексеми з інвективною семантикою для опису жінки.

Висновки до Розділу 2

На основі проаналізованих прикладів із роману Франсуази Саган «*Bonjour tristesse*» та його перекладу українською мовою Яреми Кравця було досягнуто наступних висновків. По-перше, перекладачеві загалом вдалося зберегти гендерні особливості мовлення персонажів роману завдяки використанню відповідних перекладацьких трансформацій та стратегій. Зокрема, він коректно відтворив фемінні риси мовлення, як от нагромадження однорідних членів, повтори, використання евфемізмів, оцінних суджень тощо, а також лаконічність та стриманість у вираженні емоцій як риси маскулінного дискурсу.

Під час розвідки були помічені певні прояви гендерної інтерференції з боку перекладача-чоловіка, зумовлені його підсвідомою чи свідомою дистанційованістю від образу "нової жінки", який активно просувався Ф. Саган. Такий підхід реалізовується у виборі стратегій пом'якшення, завуальовання чи уникнення тем інтимності. Зафіксовано випадки ігнорування перекладачем гендерної маркованості лексики в оригіналі, а також невикористання фемінітивів під час перекладу. Передача візуальних образів, пов'язаних із зовнішністю героїнь, їхнім одягом, макіяжем тощо, здебільшого була адекватною, хоча простежувалося прагнення перекладача уникати конотацій, які могли б сприйматися як образливі чи принизливі щодо жінок. Явище гендерної

інтерференції не було закономірним під час перекладу твору, а, отже, робимо висновок, що саме психологічної сумісності перекладача й автора, перекладача й висвітлених тем.

Отже, у тесті перекладу роману «*Bonjour tristesse*» як досягнення адекватної передачі гендерних аспектів першотвору, так і певні відхилення, зумовлені гендерною ідентичністю перекладача, що є невід'ємною частиною перекладацького процесу.

ВИСНОВКИ

Отже, на сьогоднішній день гендерні дослідження є актуальним напрямком у лінгвістиці та перекладознавстві. Проте, у результаті дослідження перекладу особливостей жіночого та чоловічого мовлення на прикладі творчого доробку Ф. Саган, можна зробити висновок, що в українській науці про мову напрацювання у сфері гендерної проблематики художнього перекладу знаходяться на стадії формування. Теоретична частина роботи визначає поняття гендера, окреслює основні гендерні теорії в лінгвістиці та характеризує диференційні риси чоловічого й жіночого мовлення. Було встановлено, що франкомовне фемінне письмо ще не було досліджене як таке, що є позначеним гендерною тональністю та гендерно маркованими елементами, та таке, що, як наслідок, становить труднощі для відтворення засобами мови перекладу. Наступним досягненням нашої розвідки стало структурування особливостей конструювання гендерної ідентичності в мовленні, що відбувається із залученням маркерів на всіх його рівнях та є зумовленим особливостями культури та соціуму. Зокрема, увага була приділена необхідності включення екстралінгвальних та гендерних компетенцій перекладача задля адекватного відтворення в тексті перекладу досвіду гендерної ідентичної автора.

Практична частина присвячена аналізу перекладацьких трансформацій для передачі гендерно маркованих одиниць у перекладі роману Ф. Саган "Bonjour tristesse" українською мовою та явищу гендерної інтерференції. Зокрема, на прикладах з франкомовного тексту оригіналу та їх перекладу на українську мову було проаналізовано перекладацькі трансформації й стратегії, а також їх оцінено доцільність й коректність їх використання. Іще одним досягненням нашої розвідки на цьому етапі стало висвітлення явище гендерної інтерференції, тобто відбиття гендерної ідентичності перекладача на текст перекладу, у результаті чого було встановлено, що виходячи зі своєї гендерної сутності перекладач часто здатний до модифікувати текст оригіналу як на мовному рівні, так і на рівні імпліцитних ідей та конотацій, а проте такі зсуви в перекладі не можна

трактувати як сталі положення, а як такі, що радше залежать від контексту та психологічної сумісності особистостей автора й інтерпретатора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Наукові праці

- 1) Борисенко, Н.Д. (2003). Гендерний аспект репрезентації персонажного мовлення в англійських драматичних творах кінця ХХ століття. Житомир. 268 с.
- 2) Галапчук, О. (2000). Вікова диференціація стратегій і тактик дискурсу в сучасній англійській мові: *автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04*. Луцьк. 18 с.
- 3) Греков, В.О. (2017). Роль гендерної лінгвістики у навчанні та вдосконаленні навиків перекладу. *Молодий вчений. № 9*. С. 241–246.
- 4) Засекін, С. В. Психолінгвістичні аспекти моделювання художнього перекладу. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. - 2010. Вип. 22(1)*. С. 163-166.
- 5) Коломієць, Л. В. (2004). Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу: (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії). *Київ: Вид.-полігр. Центр «Київський університет»*. 522 с.
- 6) Комов, О.В. (2011). Гендерний аспект перекладу. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: Міжвуз. зб. наук. ст. Вип. XXIV, ч. 1*. С. 409-417.
- 7) Коптілов, В. (1972). Першотвір і переклад: (роздуми і спостереження). *Київ: Дніпро*. 214 с.
- 8) Лановик, М. (2006). Теорія відносності художнього перекладу: літературознавчі проєкції. *Тернопіль: Ред.-вид. відділ ТНПУ*. 470 с.
- 9) Лупаїн, М. (2022). ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОВИРАЖЕННЯ ОСОБИСТОСТЕЙ В КОМЕНТАРЯХ ЩОДО ВСТУПУ УКРАЇНИ В НАТО. *Молодий вчений*, 10 (110), 126-131.
- 10) Марценюк, Т. (2014). Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. 65 с.

- 11) Маслова, Ю. П. (2009). Мовна реперзентація гендеру. *Наукові записки. Серія Філологічна. Острог: Вид-во НаУ. Острозька академія. Вип. 12. С. 224–233.*
- 12) Полюга, В. В. (2017). Гендерні дефініції музичного мистецтва в освітній системі. *Антропологічні виміри філософських досліджень. Вип. 11. С. 102–110.*
- 13) Савчук, Р.І. (2023). Інтермедіальне виписування авторського "я" як лінгвонаративна стратегія французького модерністського текстотворення. *Стиль і переклад, (9), с. 150–159.*
- 14) Спендер, Д. (2001). Мужчина создал язык. *Введение в гендерне исследования под. ред. С. В. Жеребкина. Харьков: ХЦГИ. СПб.: Алетейя. С. 775–786.*
- 15) Ставицька, Л. (2003). Мова і статъ. *Критика. № 6.*
- 16) Ставицька, Л. О. (2015). Гендер: мова, свідомість, комунікація. Київ. 440 с.
- 17) Тютюнник, Д. С., Коваль, Л. М. (2018). Ознаки жіночого та чоловічого мовлення в публіцистичному дискурсі. на матеріалі газети «День».
- 18) Царьова, І. В. (2018). Гендерний вимір у сучасній лінгвістиці. *Основи теорії гендеру: юридичні, політологічні, філософські, педагогічні, лінгвістичні та культурологічні засади. Київ : Хай-Тек Прес. С. 257–283.*
- 19) Чередниченко, О. І., Коваль Я. Г. (1995). Теорія і практика перекладу. *Французька мова: Підручник. К.: Либідь. 320 с. (38)*
- 20) Чернієнко, Г. (2023) Практикум з редагування перекладу. Київ: ВПЦ "Київський університет". 99 с.
- 21) Чухим, Н. (2006). Візія жінки у західній філософській традиції (від античності до модерну). К.: Київський інститут гендерних досліджень. 192 с.
- 22) Beauvoir, S. de. (1949). *Le deuxième sexe. T. 2: L'expérience vécue. Paris: Gallimard. 366 p.*
- 23) Bucholtz M. (1996). Geekthegirl: language, femininity and femalenerds. *Gender and Belief Systems: Proceeding sof Berkeley Women and Language*

- Conference. Warner N, Ahlers J., Bilmes L., Oliver M., Wertheim S. Chen M. Berkeley: Berkeley Women and Language Group. P. 119–131.*
- 24) Cameron, D. A (1998). *Feminist Critique of Language. London, NY: Routledge. 368 p.*
 - 25) Coates, J., Cameron, D. (1988). *Women in Their Speech Communities: New Perspectives on Language and Sex. New York: Longman. 191 p.*
 - 26) Dunbar, R. I. M. (1997). *Grooming, gossip, and the evolution of language. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.*
 - 27) Eckert, P. (2003). *Language and Gender. Cambridge: Cambridge University Press. 379 c.*
 - 28) *Gender Identity and Discourse Analysis (2002). Edited by L. Litosseliti, J. Sunderland. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 335 p.*
 - 29) *Gender Identity and Discourse Analysis (2002). Edited by L. Litosseliti, J. Sunderland. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 335 p.*
 - 30) Holmes, J. (1995). *Women, Men and Politeness. London: Longman. 254 p.*
 - 31) Lakoff, R. (1973). *Language and women's Place. Language in Society № 2. P. 45–79.*
 - 32) O'Barr, W. (1980). «Women's language» or «power less language»? *Women and language in literature and society. New York: Praeger. P. 93-110.*
 - 33) Talbot, M. (1996). *Language and Gender: An Introduction. Cambridge: Polity Press. 257 p.*
 - 34) Tannen, D. (1990). *You Just Don't Understand: Women and Men in Conversation. NY: Morrow. 330 p. (14)*
 - 35) Tannen, D. (1996). *Conversational style: Analyzing talk among friends. Norwood NJ: Ablex. 224 p.*

Електронні ресурси

- 36) Cojean, A. «Les vrais héros ont sacrifié leur vie»: pour les 80 ans du Débarquement, l'humilité et l'émotion des vétérans. *Le Monde.fr*. URL: https://www.lemonde.fr/politique/article/2024/06/07/les-vrais-heros-ont-sacrifie-leur-vie-pour-les-80-ans-du-debarquement-l-humilite-et-l-emotion-des-veterans_6237829_823448.html (дата звернення: 11.06.2024).
- 37) Contributeurs aux projets Wikimedia. Casse-toi, pauv' con ! – Wikipédia. *Wikipédia, l'encyclopédie libre*. URL: https://fr.wikipedia.org/wiki/Casse-toi,_pauv'_con_! (дата звернення: 01.06.2024).
- 38) Laroche, J.-C. Marché du numérique: «Nous appelons à l'action pour réguler les abus de position dominante». *Le Monde.fr*. URL: https://www.lemonde.fr/idees/article/2024/06/07/jean-claude-laroche-nous-appelons-a-l-action-pour-reguler-les-abus-de-position-dominante-dans-le-numerique_6237863_3232.html (дата звернення: 12.06.2024).
- 39) Le Monde. Covid-19: Macron veut «emmerder les non-vaccinés». *Le Monde.fr*. URL: https://www.lemonde.fr/politique/article/2022/01/04/les-non-vaccines-j-ai-tres-envie-de-les-emmerder-declare-emmanuel-macron_6108205_823448.html (дата звернення: 02.06.2024).
- 40) Péresse, V. Ils ont cramé la caisse... et maintenant? – par Valérie Péresse. *l'Opinion*. URL: <https://www.lopinion.fr/politique/ils-ont-crame-la-caisse-et-maintenant-par-valerie-pecresse> (дата звернення: 09.06.2024).
- 41) Rémy, J.-P. Dans le centre de Gaza, un abri de déplacés anéanti par une frappe israélienne. *Le Monde.fr*. URL: https://www.lemonde.fr/international/article/2024/06/07/dans-le-centre-de-gaza-un-bombardement-israelien-sur-une-ecole-de-l-unrwa-fait-au-moins-33-morts_6237749_3210.html (дата звернення: 11.06.2024).
- 42) Ryl, I., Ponce, J. Comment neurosciences et intelligence artificielle s'inspirent mutuellement. *Le Monde.fr*. URL: <https://www.lemonde.fr/sciences/article/2023/09/20/comment->

neurosciences-et-intelligence-artificielle-s-inspirent-mutuellement_6190149_1650684.html (дата звернення: 10.06.2024).

Джерела ілюстративного матеріалу

- 43) Саган, Ф. Bonjour, печале! (2018). *пер. з фр. Кравець, Я. К. Рідна Мова*. 240 с.
- 44) **Sagan, F.** (1998). **Bonjour Tristesse**. Translated by **Irene Ash**. *Penguin*. 112 p.
- 45) Sagan, F. (1954). Bonjour tristesse. *Paris: Presses Club*.

RÉSUMÉ

Notre recherche porte sur les particularités du langage genré et les spécificités de sa traduction de français en ukrainien sur l'exemple d'une œuvre créative de Françoise Sagan.

Le but de notre étude est d'analyser les caractéristiques du discours masculin et féminin, d'étudier les stratégies de traduction des éléments marqués par le genre, et d'examiner le phénomène d'interférence de genre dans la traduction littéraire.

Les objectifs principaux sont les suivants: étudier la problématique du genre du point de vue linguistique; analyser les recherches clés des linguistes étrangers et ukrainiens sur la corrélation entre le genre et le langage; identifier les principales caractéristiques différentielles du discours masculin et féminin; décrire les stratégies de traduction des éléments marqués par le genre; étudier le phénomène d'interférence de genre dans le processus de traduction.

Pertinence de l'étude. Les études de genre constituent un domaine de recherche important dans les écoles de traduction étrangères, mais restent peu explorées dans la traductologie ukrainienne. Notre recherche vise à développer une nouvelle perspective sur la théorie et la pratique de la traduction, combinant les positions croisées des études de genre et de traduction.

L'apport scientifique. Dans cette recherche, nous proposons une analyse approfondie des éléments marqués par le genre en français et de leurs particularités lors de la traduction en ukrainien. Nous systématisons leur utilisation, leurs fonctions et leurs caractéristiques spécifiques. Nous présentons également les principales stratégies de traduction et examinons le phénomène d'interférence de genre dans le processus de traduction.

Dans la première partie de la recherche, nous avons examiné les bases théoriques de l'étude du phénomène de genre. Nous avons défini le concept de genre

en linguistique, décrit les principales théories du genre, et caractérisé les différences entre les styles de discours masculin et féminin. En outre, nous avons étudié l'aspect genré de la traduction sous l'angle de l'impact de l'identité de genre du traducteur sur le texte.

Dans la deuxième partie, nous avons analysé les stratégies de traduction pour reproduire les caractéristiques de genre du discours. Nous avons examiné les transformations de traduction utilisées pour transmettre les unités marquées par le genre et les particularités du discours en ukrainien. Nous avons également étudié le phénomène d'interférence de genre.

Notre analyse a montré que le traducteur a généralement réussi à reproduire adéquatement les caractéristiques de genre du discours des personnages en utilisant des stratégies de traduction appropriées. Cependant, nous avons également identifié certaines manifestations d'interférence de genre, liées à la distanciation du traducteur masculin par rapport à l'image de la "nouvelle femme" promue par l'auteure. Le phénomène d'interférence de genre n'était pas systématique et dépendait davantage de la compatibilité psychologique du traducteur avec des thèmes et des motifs spécifiques de l'original.

En conclusion, la traduction du roman "Bonjour tristesse" démontre à la fois une transmission adéquate des aspects de genre de l'original et des écarts dus à l'identité de genre du traducteur, qui est une partie intégrante du processus de traduction.